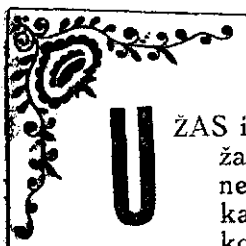

ŠTO NAS UČI BOLJŠEVIČKA RUSIJA?

(Povodom papinskog lista od 2 II 1930)

UŽAS i udivljenje, sinovsku zahvalnost i nemoćan bijes žanje po svijetu zadnja gesta sv. Oca Pija XI. za nesrećnu Rusiju. Mislim pismo Njegove Svetosti kardinalu Pompiliju od 2. veljače ove godine. Kako je bistro oko njegovo, s uzvišene, »Vatikanske svjetske stražarnice« zamijetilo opasnu boljševičku neman mnogo jasnije negoli Savez Naroda i bilo koji mu drago svjetski političari! Kako je njegova sigurna ruka odmah potegnula najsigurniju, a u današnjim prilikama po svoj prilici i jedinu zavornicu, da spriječi katastrofu, koja poput oluje bjesomućnom brzinom juri, da prospe iz svojega krila munje i gromove te tako zapali cijeli kulturni i nekulturni svijet! Pokušajmo i mi iz svoje nizine podignuvši glave svoje, popevši se na prste uhvatiti barem nešto onoga horizonta, što se otvara pred očima Stražara na stražarnici Petrovoj. . .

Pogled na Rusiju.

Lanjskoga ljeta pohodio je sovjetsku republiku anglosaski publicista g. Henry Sommerville. Vrativši se doma napisao u »Studies, an Irish Quarterly Review« pod naslovom: »Reflections after visiting Russia«¹ svoje dojmove s toga putovanja, koji su to dragocjeniji što potječu od intelektualca očevica, koji se lično uvjerio o svemu onomu, što piše.

Vanjsko lice Moskve mnogo se drugačije dojmilje, nego što bi se čovjek nadao od glavnoga grada komune, veli g. Sommerville. Ali bi se grdno prevario, tko bi mislio, da Rusija nije prava

¹ Studies 1929. (December), str. 556—568. Svi navodi g. Sommervillea, što slijede, uzeti su odatle.

»Život« 1930. (XI) Br. 4.

komunistička država prema Marksovoj koncepciji. Isti g. S., koji se dvadeset godina bavio proučavanjem Marksa, otvoreno priznaje, kako je držao, da Marks nema nikakove praktične važnosti. Osim nešto usijanih glava nije ga nitko ozbiljno shvaćao, i ako je tko god što ozbiljno s njim započinjao, vazda bi ga prije »mudro revidirao«. Ali sovjetska Rusija pregnula je svim silama, da marksizam i praktički provede. Osnovne društvene institucije kao vjera, ženidba i porodica, zakon, vlada, industrija, vlasništvo s temelja su »reformirane« ili su barem na sigurnu putu do takove »reforme«. Zanimljivo je i značajno ujedno, ako g. S. gotovo indiskretno priznaje, da su mu suze navalile na oči, kad je na povratku iz Rusije, zaustavivši se u Njemačkoj, čuo u jednoj kat. crkvi, kako kor pjeva: »Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem!« Tako je već život u Rusiji raskršćanjen!

A nije ni čudo! Gospoda Kamenev, predsjednica Društva za kulturne odnose s vanjskim svijetom (= sovjetski propagandistički odio!) izjavila je anglosaskom gostu posve otvoreno, da su »vjera i komunizam nespojivi (inkompatibilni), i da Sovjeti ne će ni pod koju cijenu dopustiti da se poučava u vjeri niti popustiti u svojoj protivuvjerskoj kampanji.«²

U Rusiji je lanjskog ljeta od vjerske slobode ostala tek »sloboda bogoslužja«. Tako je g. S. mogao dnevno pribivati sv. misi i jednom (na svetkovinu Uzašašća Gospodinova) čak i teoforičkoj procesiji. Ali što je već onda vidio po crkvama moskovskim? Neke od njih nabijene o velikim svetkovinama, no ljudi ispod tridesete ako nađeš u njima kojega ili nikojega. Pa zar bi i moglo drukčije da bude? Vjerska je pouka zabranjena. Jedino je bilo dopušteno u crkvi propovijedati, jer se propovijed smatrala integralnim dijelom bogoslužja. Sve škole od pučkih do sveučilišta su ne neutralne ili laičke nego pozitivno protivuvjerske. Ravnatelj najviše pučke škole u Moskvi, koju je g. S. pohodio, reče otvoreno: »Mi se čvrsto držimo i kažemo otvoreno, da vodimo rat protiv vjere.« U toj školi ima dvanaest stotina dječice, a od tih ima ih uopće pojma o vjeri tek dva ili tri odstoćka i to samo stoga, jer »su ih dobili od svojih roditelja«, kako je isti ravnatelj protumačio i dodao ujedno, da u školi čine sve, što mogu, e uguše svaki vjerski utjecaj na djecu, koji bi poticao od roditelja. To su pojmovi o roditeljskim pravima i dužnostima!

Po zidovima školskih soba bilo je vidjeti slika, što ih napraviše djeca, a izvrgavaju svećenike ruglu. Rečenice opet, što djeca na zid napišu, znaju biti djetinjasto bezbožne. Tako je g. S. u nekoj sobi pročitao rečenicu: »Kad znanost zakorakne naprijed, Bog uzmiče.«

² Najnoviji događaji u Rusiji to upravo klasički potvrđuju i pokazuju, kako Sovjeti u grozničavom strahu žure, da smrve toga svog neprijatelja, ako je ikako moguće. Ako budu morali i ustuknuti, to će biti tek taktika i časovito.

Nego boljševički režim još nije zadosta siguran od vjerske pogibli, i stoga ne prestaje sa školskom odgojom i progonstvo vjere. »Crveni klubovi« za radnike, koji znaju biti tik uz crkvu (kao na pr. za poljačke radnike, uz poljačku katoličku crkvu, i to na zaplijenjenom crkvenom imatku!) te »Trgovačka klubska udruženja« rade započetu rabotu dalje. U njima je g. S. vidio cijele serije protivuvjerskih slika u raznim bojama, što se prodaju i izlažu po knjižarnicama. Te slike naprosto predočuju perspektivom ono, što tako često nalazimo po našoj evropskoj štampi napisano t. j. odgoju za ateizam. Tako jedne prikazuju Izisa, Apolona, jednu od talijanskih Madona i našega Gospodina, da tako predоче: »razvitak ideje o Bogu«! Druge opet prikazuju »biološke faze od amebe do čovjeka«, a svrha im je, kako reče neki knjižar »Crvenoga kluba«, pokazati, kako nema duše ni života poslije smrti! Mnogim bogohulnim slikama vlada, može se općenito reći, temeljna misao: »vjera je opium za narod«. Te je riječi mogao g. S. pročitati i na jednoj od glavnih državnih zgrada u Moskvi.³

Prema tom dakle receptu vjera je tek iluzija odnosno prosta prijevara, kojom se služe svećenici i kapitaliste, da prikriju svoje isisavanje naroda. I lateranski ugovor nije umakao tim slikama. Prikazan je sv. Otac kako se grli s Mussolinijem. A tumačenje k toj slici glasi: »Savez vjere i kapitalizma protiv revolucije«, koja ima doći. Ta vjera u »revoluciju, koja ima doći«, tako je raširena po Rusiji, da se ne jednom od ruskih posjetnika dogodilo, te su ga djeca posve naivno zapitala: »Kad će kod Vas u Americi početi prevrat?« ili »Zašto engleski radnici ne učiniše prevrata?« Da, to je vjera, koje je prorok Lenjin. I zato nema izloga bez Lenjinove slike. Već u zabavištima uče djeca poznavati sliku Marksovu i Lenjinovu.

Najzanimljiviji izvještaj g. S., koji ipak valja iz poznatih razloga⁴ primiti s rezervom, jest o materijalnom stanju boljševičke republike. On pokazuje, da se cijeli taj »apsurdni sistem« ipak

³ Značajno je, da su te iste riječi na Josipovo osvanule na stubištu kat. crkve sv. Sebastijana u Berlinu napisane slovima tri do četiri metra velikima. To je očito odgovor »potestatis tenebrarum« na papinu akciju za Rusiju. A to je samo jedna od epizoda, jer, kako izvješćuje »Deutsche Zukunft« (27. III. o. g., str. 3.): »Die kommunistische Schandtat an der Sebastiankirche ist offenbar eine Folge der planmäßigen Hetze, die in der Roten Fahne gegen Religion und Kirche getrieben wird... Die Sprache der Roten Fahne gegen den Papst ist so zügellos geworden, dass man sich über die Langmut der zuständigen Stelle wundern muss, die diese Beschimpfung der Kirchen dulden. Wenn diesem Treiben kein Ziel gesetzt wird, kann man sich ja noch auf mancherlei gefasst machen.«

⁴ Por. »Život«, br. 3. o. g. (članak S. Poglajena: »Krizna boljševičke prosvjete« osobito str. 122—4.)

možda uzima odviše na laku ruku. G. S. veli, da su prehrambene i uopće životne prilike u Moskvi dosta podnosljive. Svijet se baš ne trga poslom, ima dovoljno hrane i zabave. G. S. misli nadalje, da može na osnovi svojih dojmova reći, e sovjetska vlada nije nimalo nesigurnija od ostalih po Evropi, sve iako nije nimalo demokratska niti liberalna. To je prava »diktatura proletarijata«, koja zna i za »klase lišene izbornih prava«, što mora da podnose grozna bezakonja. Najopasniji bi mogli biti po vladu seljaci, ali valja imati na umu, da se i seljaštvo ne otima više za carstvo, jer se boji, da bi moralo vratiti zemlju boljarima, kojima je prije i pripadala. Osim toga sprema boljševička vlada plan, koji bi, ako pođe za rukom, sigurno lišio seljaka njegove individualne slobode i učinio od njega ne socijalno nego socijalističko biće.⁵ Prema sovjetskim statistikama je ratarska produkcija sada po prilici razmjerno ista kao g. 1913. (Valja naime odračunati izgubljene pokrajine!) Ali pučanstvo se u Rusiji prema istim statistikama množi svake godine za tri milijuna, i stoga predratna produkcija nije dovoljna. Zato je vlada odlučila najmodernijim sredstvima obrađivati goleme državne posjede, od kojih neki imaju više od 300.000 jutara. Ako taj pothvat uspije, tad će se podići produkcija, a osim toga će se vlada riješiti neugodnih samostalnih seljaka, koji ne će moći državi konkurirati, nego će morati malo pomalo svoju sirotinju prodavati te se najmiti državi za radnike odnosno nadničare i tako se »socijalizirati«.⁶

Sve o sve, čini se, da »apsurdni sistem« u Rusiji ne će pustiti. Ako je istina, da kraj sve raspojasanosti pučanstvo ipak brojem raste, da je nepismenost spala s predratne tri četvrtine na polovicu žiteljstva, da mortalitet opada tako, te u djece iznosi tek dvije trećine, a općenito manje od tri četvrtine predratnoga, onda se zaista sovjeti mogu s pravom podićiti i s nekim pozitivnim rezultatima. Zakonom je određeno, da se za dijete moraju jednako brinuti otac i mati, živjeli oni zajedno ili ne. Do šesnaeste se godine djeteta naprosto odbija od njihove plaće, gdje je to moguće, uzdržavanje za dijete. Zato se može muško i žensko naprosto sastati i opet rastati, pa nikome ništa, jer je po novoj definiciji »ženidba zajednički život«. Po sebi nije potrebno niti to,

⁵ Kako su u zadnje vrijeme razne novine javile, prvi korak je već učinjen s t. zv. »splošnajom kolektivizacijom«. Prema možda najzanimljivijem od svih izvještaja, što ga je donijela »Neue Freie Presse« (br. od 2. II. o. g.) od svojega moskovskoga dopisnika, već je 30.000.000 hektara zemlje »kolektivizirano«. I to se dogodilo za podrug godine, premda su moskovski ideolozi predvidjeli tek 24 ili 25 milijuna hektara za pet godina!

⁶ Vrlo dobro ističe isti dopisnik najveću poteškoću na putu od »kolektivizacije« do »socijalizacije«, koja je u tom, da su u kolektivizaciji pojedinci još barem suvlasnici, a u socijalizaciji valja sve izvestiti tako, da sadašnji suvlasnici postanu naprosto državnim nadničarima. Ali tko može jamčiti, da se s ruskim muškom ne može i to napraviti?

da se provede kod državnog matičara. Ipak radije upisuju, jer je onda lakše oca tjerati, da pridonosi svoj dio uzdržavanja za dijete. Kraj sve nedostatne statistike u tim prilikama značajan je broj poslovanja u državnoj registraturi, što ga je dobio g. S. od državnog matičara: dvadeset i pet ženidaba i deset rastava na dan!

Žena rastavom ne gubi ništa, jer je po zakonu ekonomijski od muža neovisna. Osim toga odmah dobije namještenje u tvornici, a zakon predviđa ove pogodnosti: četiri mjeseca (dva prije porođenja i dva poslije njega) dobiva dopust s potpunom plaćom. Pošto se vratila na posao, predaje dijete u posebne prostorije, koje se nalaze kod svake tvornice, i u kojima ga može svaka tri i po sata doći. Kasnije, kad djeca ponarastu, daje ih u državna zabavišta, i tako je »stvar u redu«.

Pogled na Evropu.

»Ako vaša namjera pođe za rukom,« rekao je g. Somerville nekome visokom državnom činovniku u Moskvi, koji je ujedno profesor povijesti, »nestat će vjere, kad izumre starija generacija.«

»Jest,« glasio je odgovor, »ako vjera nije čovjeku prirodena!«

U evanđelju sv. Mateja čitamo vrlo značajnu tvrdnju, a u evanđelju sv. Luke vrlo značajno pitanje Isusovo. Tvrdnja glasi: »Jer će se bezakonje umnožiti, ohladnjet će ljubav u mnogima « (Mat. 24, 12.), a pitanje: »Sin čovječji, kad dođe, zar će naći vjere na zemlji?« (Luka 18, 8.)

Kažu, da se Evropa boji boljševičke aveti. U zadnje se doba napose stale pronositi vijesti, da se slobodni zidari počeli bojati za se pa da su pače spremni popustiti čak i u svojoj kampanji protiv katoličke Crkve samo, da ih spase od nemani, koja im prijeti.

Da pravo kažem, čini se, da ti navodi odgovaraju istini samo toliko, koliko registriraju ad summum časovito uzbuđenje i dezorijentaciju, jer nas tok stvari upućuje — teško je reći — ali upravo na **najgori pesimizam**. Ta gdje je taj strah pred boljševizmom, kad se u javnom životu svuda ide za raskršćanjivanjem Evrope? Samo par primjera za dokaz! U Berlinu su nedavno »opozicijski slobodni mislioci« sudjelovali na kulturnoj izložbi radnika, što ju je priredio »Kommunistische Interessengemeinschaft« uredivši jedan odio kao crkvu. Prema policijskom izvještaju »prikazivale su četiri slike crkvene prozore. Prva slika prikazuje karikaturu župnika, pred kojim kleči stari, klonuli (abgehärmter) radnik, a pod slikom piše: »Tko ne radi, treba da najviše jede« te »Ja molim za te, a ti radiš za me!« Druga slika prikazuje župnika, kako propovijeda, i časnika s krvavim mačem, a nad njom piše: »zatieraj bajunetu svojem neprijatelju u trbuh (Leib); to je prava služba Božja!«, dok pod njom čitaš: »Crkva je pravi

mir!« Policija je te dvije slike s još jednom trećom iz shvatljivih razloga zaplijenila.⁷

U Franceskoj je neki Barbusse napisao infamnu knjigu: »Jesus-Christ«, prema kojoj se Renanov Krist može smatrati gotovo nevinom knjigom. Jer dok kod Renana na pr. Magdalena ne može da gospodari svojim osjećajima za Spasa, dotle je kod Barbussea Isus podvržen strasti. I tom knjigom je g. Popović »obogatio« srpsko-hrvatsku knjigu priredivši je u prijevodu.⁸ — G. Vulović u svojoj »Opštoj istoriji staroga veka« za V. razred srednjih škola ponešto oprezno, ali ipak sasvim jasno nastoji u mladeži ubiti vjeru u Božanstvo Kristovo.⁹ Moderna Evropa, ništi Božji autoritet. A na mjesto Božjega autoriteta stavlja posvuda kumira nacije, države ili humaniteta — ljudskoga autoriteta. A zar to nije prvo i osnovno načelo boljševizma? Treba poštivati čovjeka, a ne Boga! I zar to ne znači prevraćati pravi poredak stvari i tako pripravljati prevrat, taj cilj prvoga i glavnog nastojanja boljševičkog?

Drugo osnovno načelo boljševizma, koje je s prvim u najužoj vezi, jest: sadašnji moral proizvod je ekonomskih i socijalnih prilika — to je »buržuski moral«. Napose se to tiče ženidbe, koja se u Rusiji razvrgava i bez ikakvoга razloga, jer sve opravdava načelo: Ne može biti srećna braka, ako jedno od ženidbenih drugova ne želi više zajednice. A ne čitamo li u jednoj od nedavno izašliх knjiga posve ista načela i s obzirom na moral uopće i s obzirom na ženidbu napose?¹⁰ Tako kaže g. Sommerville, da je na svoje gorko razočaranje našao isti mentalitet kod engleskih i

⁷ Tako prema izvještaju u »Deutsche Zukunft«, Köln, dne 6. III. 1930.

⁸ Barbis-Popović, Isus, Beograd 1928. — U Zagrebu je pokušala »Socijalna Misao«, ne znam kojim »socijalnim razlozima« vođena, preštamovati ulomak iz te knjige, ali ga je kr. dr. tužilac zaplijenio (por. »Socijalnu Misao« 1930., br. 2.). Upravo se bijedno ponio kritičar Barbussove knjige u »Savremeniku« 1929., br. 11/12.

⁹ Vulović, Opšta istorija staroga veka, Beograd 1928., str. 157.: »U doba imperatora Tiberija javila se nova vera u Judeji hrišćanstvo, koje je Jevrejini po imenu Isus propovedao siromašnom svetu. Hrišćanstvo se razvilo iz učenja jevrejskih proroka o jednome večnom, svemogućem Bogu... Isus je ubrzo posle smrti proglašen za Sina Božjega, za dobroga pastira... Isusova ličnost ubrzo je postala predmetom obožavanja.«

¹⁰ Kus-Nikolajev, Moral dviju klasa, Zagreb 1930. — Por. »Život« br. 3., str. 142., gdje citiram knjigu. Iz naših dnevnika bismo mogli sastaviti cijelu »catenu« takovih citata. Evo samo jednoga za primjer! U beogradskoj »Pravdi« od 7. II. o. g. piše g. Anđelić u članku »Bračnost i nebračnost« ovako: »Sa ovim naslovom, u broju 39, »Pravde« od 2. o. m. gospodin M. P. kritikuje odbranu vanbračnog deteta i majke, koju su učinile neke gospođe... Način kritike, nepoznavanje pojmova dobra i zla, i srednjevekovno mišljenje o ovom socijalnom pitanju, navele su me da napišem ovo:

američkih novinara. Kad je naime po Londonu s njima razgovarao o svojim otkrićima po Rusiji, »ja sam se«, veli on, »snebio od čuda, jer sam primijetio, da su oni smatrali za najbolje baš ono, što se meni činilo najgorim u Rusiji.« Ne jedan od njih rekao je: »Ruski ženidbeni zakon je ono, što treba da i mi dobijemo!« Uistinu bi ta gospoda morala reagirati na ovakove napadaje moralnih vrednota, jer se tu već i ne radi o spasavanju religije nego o spasavanju »humaniteta«, koji im je uvijek na ustima, i koji mora da uzmiče pred »brutalitetom«, »animalitetom«, »bestijalnošću«, »stidnošću«, »bestijalnošću«. Zar to nije ljevanje ulja u vatru? Ali »od sto glasa, glasa čuti nije!«

Naša je literatura dobila nedavno još jedan prijevod, koji je jednako značajan za mentalitet naših dana. Mislim knjigu: Tolstoj-Kranjčević, Što nam je dakle činiti (Radićeva knjižnica, Zagreb 1929.). Uvod joj je napisala gđa Marija ud. Radićeva. Kako se iz toga uvoda vidi, »blagoga ruskog proroka« zapast će žalosna zadaća franceskih enciklopedista, naime: pripremiti svojim pisanjem revoluciju. Jer Tolstoj je već »dosta rano uvidio«, da je znanost i umjetnost samo sredstvo u rukama gospode, da isisavaju mase! Eto nam »proton speudos« boljševizma i naše današnje kulture! Grubi materijalizam, zametanje viših, duhovnih, kulturnih vrednota a za ljubav kapitala, vremenitoga, raspadljivoga! U istu rubriku ide i ono deklamiranje tolikih kratkovidnih patriota bilo kod nas bilo drugdje o »narodnoj veri«, »vjeri bez dogmi«, onaj čarobni zveket Lessingovih otrovnih »triju prstenova«.¹¹

Zaista, mi smo u Jugoslaviji, a ne u sovjetskoj Rusiji, i ja se čudim, kad čovjek u pozi nekog autoriteta može onim tonom da kritizira žene, koje su opravdano ustale u odbranu svojih prava, koje traže kidanje srednjeevokovnih lanaca, koji su sputili ženu i potčinili je čoveku, te ne može kao ravnopravan i raznostručnosti član društvene zajednice da saraduje zajedno sa čovekom na građenju nove kulture i civilizacije protivu postojeće, koju je sam čovek bez pune saradnje ženine, sagradio i koje u današnjim pojmovima o pravima vanbračnog deteta i njegove matere vide jedno socijalno zlo, koje treba otkloniti... Spas je narodu u Jugoslaviji da se otima od okova ovakih prijatelja, koji mu pod vidom štice čednosti, ne dadu pravde, zdravlja i blagostanja, koji moral monopolišu veri, koji su zaboravili šta je dobro, a šta je zlo, nazivajući zlom sve ono što se njima, po njihovim srednjeevokovnim pojmovima ne dopada, ili im izbija vlast i pravo iz ruku, da većito tutorišu narodu u svoju korist.

Ne mogu se sa uspehom rešavati pitanja društvene zajednice dok se neka pitanja odnosa muža i žene, ne postave novim građanskim zakonom, na zdraviju i bliže nauci osnovi, dok se ne zbrinu i ne legitimišu vanbračna deca i njihove matere i ne reši pitanja neamaltusizma, i ustanovi građanski brak.« Ovome ne treba komentara!

¹¹ Tako na pr. g. Božidar Kovačević piše u »Ferijalcu« (glasilu ferijalnog saveza), br. 2. o. g. u članku »Narodna umetnost i narodna vera« među

Zato, što se na taj način ništi svaka pozitivna vjera, truju duše i guše savjesti, nikoga glava ne boli. A tko bi si i tro glave za te »sredovječne pojmove!« Modernom čovjeku više se »sviđaju ideje o načinu života i shvatanju sreće na zemlji starih Grka i Rimljana«, da upravo o raj u na zemlji, »nego srednjovekovno kršćansko zemaljsko pripremanje za nebeski život.¹²« Stoga je pozitivna vjera preveć »metafizička vrednota«, a da bi mogla za današnjega modernog Evropljanina nešto da znači. Samo iz toga mentaliteta moguće je razumjeti Meksiko, tu sramotu dvadesetoga vijeka, koje ne će sav sjaj tehničke naše kulture s njega oprati, gdje je kraj naših današnjih komunikacija bilo moguće, da radi petroleja više od godinu dana teče nedužna ljudska krv.¹³

Stoga držim, da g. Sommerville ima potpuno pravo, kad piše: »Komunizam, kako postoji u Rusiji, jest bitno propagandistička vjera. On osjeća u sebi potrebu da se širi po svijetu i to i kao teorija i kao praksa. Jedno od njegovih glavnih načela jest sigurnost i prijevika potreba svjetske revolucije, i on gleda, kako bi je požurio. On živi u strahu od napadaja kapitalističkih moći, pa je to samoobrana, kad traži saveznike među proletarcima drugih država. Ja mislim, da ne će Rusija u modernoga poganskog svijeta steći prijatelja (sympathisers) kod siromaha nego kod svih onih, koji se bune protiv kršćanskog morala. Ja mogu zamisliti kompromis između ruskoga komunizma i poganske plutokracije ostalih zemalja.« O tome se radi! Mexico docet! Ako samo »Neimarovoj djeci« pođe za rukom, a to ne će biti tako

ostalim i ovo: »Što je najdivnije, ta narodna vera nije izrazito katolička, pravoslavna ili muhamedanska. Iako narod naš pripada trima veraćma, on svojom jedinstvenom, intimnom verom obuhvata sva tri zakona i prevazišazi ih... Ali ono što je originalno u našoj koncepciji vere, jeste pretpostavljanje dobrih dela i žarke duboke vere obredima i molitvama... »Krvlju se svojom molite i delom svojim verujte«, kaže Niče. Tu reč Niče kao da je izvadilo iz našega narodnoga jevanđelja.

I zato smo ovde, na tlu stare Raške, gde je Sveti Sava svojim mudrim radom uspeo da narodnu veru potpuno izjednači sa verom crkve; samo na tlu gde su manastiri postajali pesme od mermera-kamena, a pesme bivale manastiri u našim dušama, samo na tlu gde je glavna reč vere bila odpor zlu; samo je na tome tlu i moglo zametnuti klicu seme slobode.« (l. c., str. 30—37.) Ako bude zgóde, »Život« će se i posebno osvrnuti na taj članak.

¹² Por. »Život« br. 1, str. 43. (»Da roditelji znaju, što im djeca učel«).

¹³ Poznato je, da je materijalizam američkih kapitalista radi petrolejskih koncesija u Meksiku prepustio katolike krvoločnom Callesu na milost i nemilost. Kapital dakle proljeva i siše krv katolika. Upravo je stoga paradoksnó, da se katolička Crkva uvijek prikazuje kao »zaštitnica kapitalizma«, i čudnom je ironijom sudbine, da su na pr. u Essenu u Njemačkoj komunističke novine odavale nepritajeno veselje, kad su bjesnila progónstva kršćana u Meksiku. Očito bi bile još srećnije, kad bi mogle slične događaje kod kuće registrirati.

teško kraj one davolske mržnje u Rusiji na svaku pozitivnu, a napose katoličku vjeru, da osiguraju svoj život i svoj kapital, ili da opet upotrijebim riječi g. Sommervillea: »Ako bude trgovina s Rusijom unosna, ne će biti nikakove poteškoće s vjerom ili moralom. Danas ili sutra bit će se pravi boj ne o tržišta ili teritorije, nego o temelje kršćanskog morala.« Jest, to je svijet, što dolazi!

Kako dakle glase nauke za nas?

Stoga ne preostaje drugo nego da se katolici u prvom redu sprema na boj, slože u »crnu internacionalu«, stave u frontu protiv »crvene«. Jest, katolici se moraju spremati na obranu Božjih prava, na spasavanje tisućljetnih tekovina evropske kršćanske civilizacije! Jedanaesti je sat! Jest boljševička Rusija nas uči, da je potrebna snažna, internacionalna »Katolička akcija«, u kojoj će se rame o rame boriti Nijemac s Francezom i Poljakom, Talijan s Jugoslavenom i Madžar s Čehom. Uči nas, da je potrebno, e se katolici međusobno što bolje upoznaju, jedni za druge zanimaju, jedni druge pomažu bez obzira na političke, nacionalne i državne međe. Ako nas nada ne vara, prvi korak je već učinjen.

Kako su naime svjetske novine javile, sastase se dne 20. i 21. prosinca 1929. u Berlinu zastupnici franceskih i njemačkih katolika s nekadašnjim franceskim ministrom predsjednikom Marsalom i njemačkim narodnim zastupnikom Joosom na čelu, da potraže put, kako bi se uklonio nesporazumak između dvaju nacija. S kakovom lojalnošću se konferencija trudila, da riješi svoj zadatak, vidi se na pr. iz referata p. Delattrea: Karakter i način mišljenja u Franceza i Nijemaca te iz opaske, kojom izvjestitelj novina »Deutsche Zukunft« završuje svoj izvještaj: »Naučili smo razumjeti jedno drugo iz njegova vlastitog načina i shvatili smo, da nije jedan narod od drugoga bolji ili gori, nego da samo svaki ima svoje vlastitosti«. Stvoreno je i sedam rezolucija, od kojih su možda najvažnije one tri, koje zaključuju, da će se pregovori započeti lanjske godine u Parizu, a nastavljeni ove godine u Berlinu i dalje držati naizmjenice u Franceskoj i Njemačkoj, da će katolička štampa u obadviije zemlje solidarno raditi, i da će nastojati oko toga, kako bi studenti što više pohađali visoke škole u svojih susjeda.¹⁴

Tako nas dakle uči boljševička Rusija razumjeti i poštivati poticanje sv. Oca na rad u »Katoličkoj akciji«. Ali uči nas možda još i više razumjeti poziv njegov na molitvu, na križarsku vojnu molitvu za Rusiju, za svijet. Ako nam boljševička opasnost živo dozove u pamet, da je molitva i u moderno, naše doba najjača velesila, da je molitva bila kršćanima, katolicima od iskona »njihovim sveučilištem i metafizikom; molitva bila polugom, kojom su poganski svijet iz njegovih stožera kretali«, tada smo spremni za svaki slučaj u tamnoj budućnosti. Jer »ono, što je starima trebalo da dade filozofija; jasnoću, duševni mir, sredenost u afektima i jakost u podnašanju, to je dala prvim kršćanima molitva. . . Molitva je bila njihovim sveučilištem i metafizikom; molitva je

¹⁴ »Deutsche Zukunft«, Köln, dne 2. siječnja 1930., str. 2.

bila polugom, kojom su poganski svijet iz njegovih stožera krenuli. Molitva je i jakom rukom Crkve i cijelom njezinom državničkom mudrošću. Približi li se kakav zločinac, ona bježi Bogu, moli i pobjeđuje: sad oborivši neprijatelja sad ga opet obrativši. Po molitvi ima čovjek mjesto i glas u vijeću trojedinoga Boga, u kojem se rješavaju svi svjetski problemi. Ničega nema, za što ne bi mogao glasovati. Tako uistinu upravlja čovjek, jednostavni, ponizni kršćanin svjetsku povijest svojom molitvom».¹⁵

K. Grimm D. I.

¹⁵ Meschler, »Drei Grundlehren des geistlichen Lebens«, Herder — Freiburg 1909., str. 15.—17.

